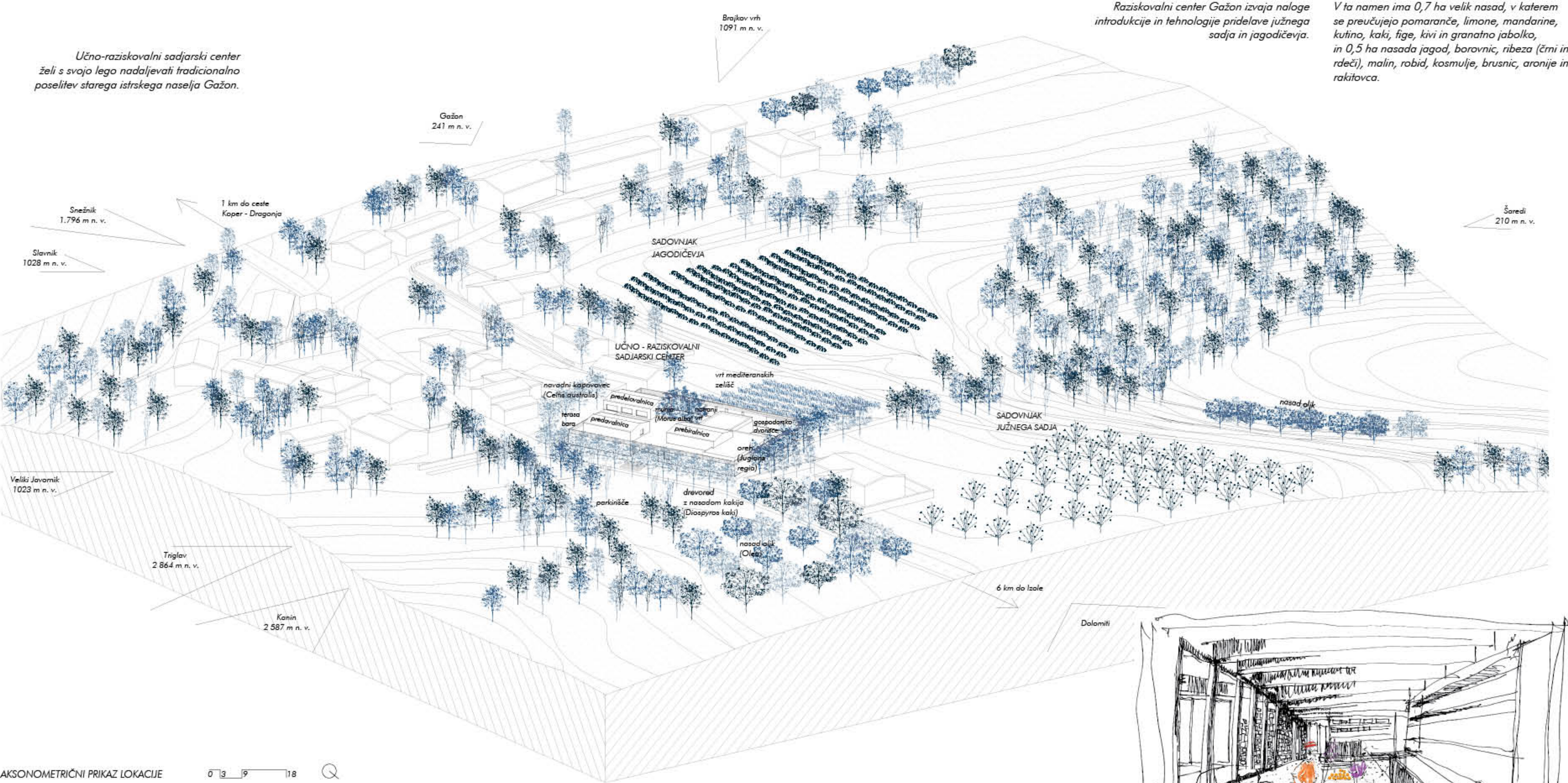

PROJEKT GAŽON: IDEJNA ZASNOVA UČNO-RAZISKOVALNEGA SADJARSKEGA CENTRA NA OBMOČJU ISTRSKE VASI

Project Gažon: Conceptual Design of a Learning and Research Fruit Farming Center in the Area of an Istrian Village

avtorica: Tadeja Koščak | mentor: prof. Mihael Dešman, u. d. i. a. | somentorica: doc. Vlatka Ljubanović, u. d. i. a.

Fakulteta za arhitekturo | Univerza v Ljubljani | magistrsko delo | leto izdelave: 2023

Samooskrba s sadjem je v Sloveniji leta 2020 znašala 48,9 % (SiStat, 2021)

Ključni izziv za prihodnost kmetijstva je pridobivanje zanimanja mladih, saj je trenutni trend starostne strukture lastnikov kmetij negativen.

Magistrska naloga predstavlja idejno zasnovo učno-raziskovalnega sadjarskega centra in je sestavljena iz treh različnih vidikov: z vidika teoretične in zgodovinske analize, analize urbanistične in zgodovinske oblikovne zasnove ter z vidika praktičnega projektiranja nove rešitve.

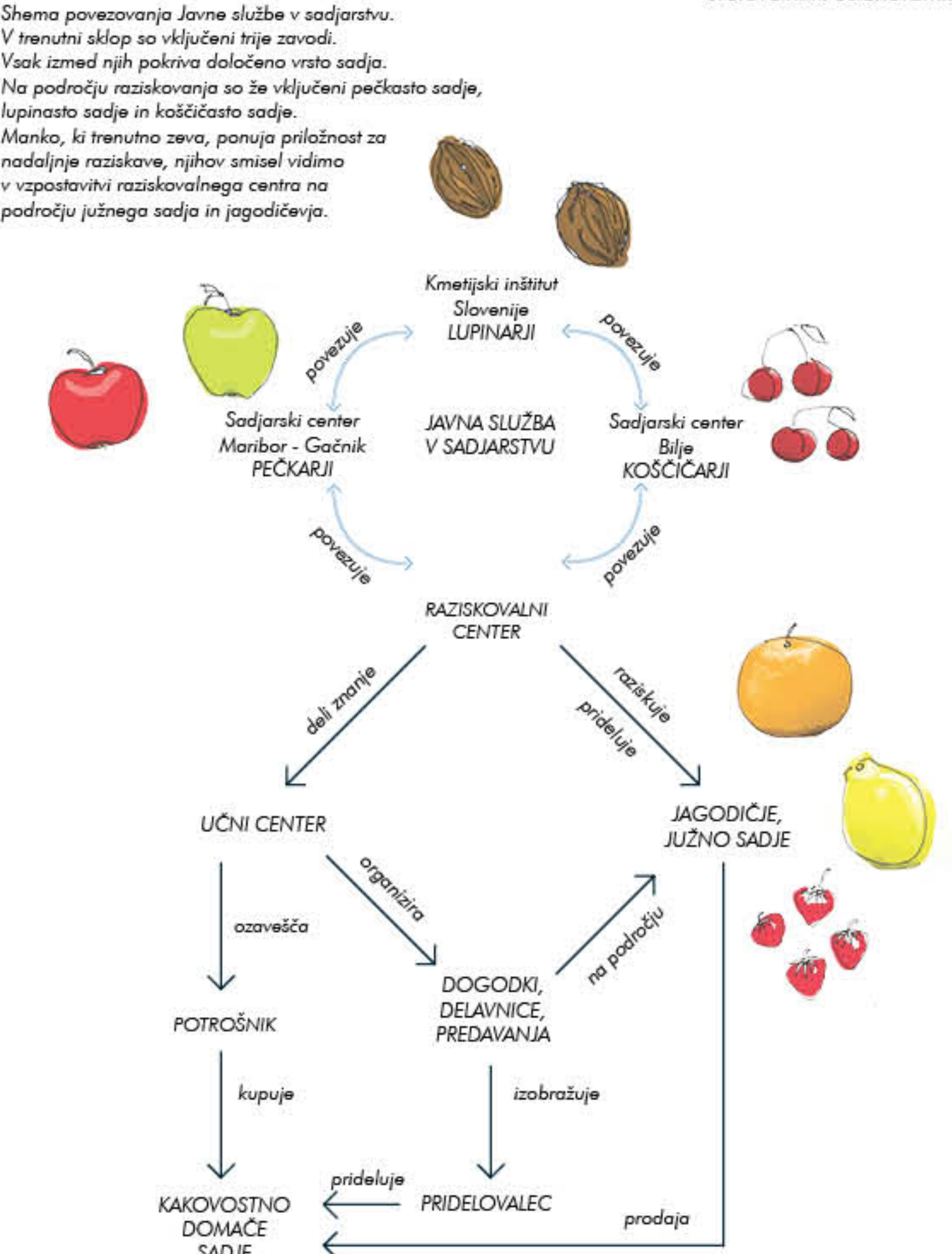
Začeli smo s pregledom stopnje samooskrbe s sadjem v Sloveniji, trenutnimi načini urejanja problematike in pristopi za povečanje pridelave sadja ter njegove kakovosti. Znotraj teoretskega dela smo se dotaknili trendov pridelovanja sadja v Sloveniji in ukrepov, potrebnih za uspešno pridelovanje. Vsa dognanja smo povezali s trenutnimi podnebnimi spremembami. S proučevanjem lege, zemlje in lokacije, ki so najprimernejše za rast in razvoj sadnih sort, smo izbrali območje slovenske Istre.

S pregledom območij z veliko površino trajnostnih nasadov smo dobili vpogled v najprimernejše lokacije, na katerih se lahko vzpostavi nov učno-raziskovalni sadjarski center. Pregled zgodovine arhitekturne dediščine naselij slovenske Istre in urbanistična analiza Gažona sta povod za umestitev projekta in oblikovno idejo.

Skozi proučevanje praksi raziskovalnih sadjarskih centrov v Sloveniji in na podlagi teh primerov smo oblikovali programsko shemo. Ta se nanasa na že obstoječo zasnovo takih centrov, jo pa s svojo oblikovno komponento in zasnovo prostorov na funkcionalen način smiselno nadgradi.

Konceptualna zasnova se sklene s teoretskimi premisleki in naselju doda nove javne prostore. Z uporabo tradicionalnih arhitekturnih elementov se vizualno vpenja v naselje, izbira materialov in programa pa prostorom dodata novo, moderno komponento, ki izkazuje idejo povezovanja.

Javna služba v sadjarstvu vzpostavlja strokovno-tehnično koordinacijo sadjarskih centrov ter skrbi za prenos znanja med raziskovalnimi in svetlovalnimi ustanovami.

Shema prikazuje (1) povezovanje raziskovalnega dela centra, ki deluje pod okriljem Javne službe v sadjarstvu, z drugimi sadjarskimi centri, in (2) področja, na katerih izvajajo naloge introdukcije, s tem pa tudi (3) proces delovanja učno-raziskovalnega centra.

Prednost pridelovanja sadja na območju slovenske Istre leži v podnebnju, ki omogoča celoletno pridelavo.

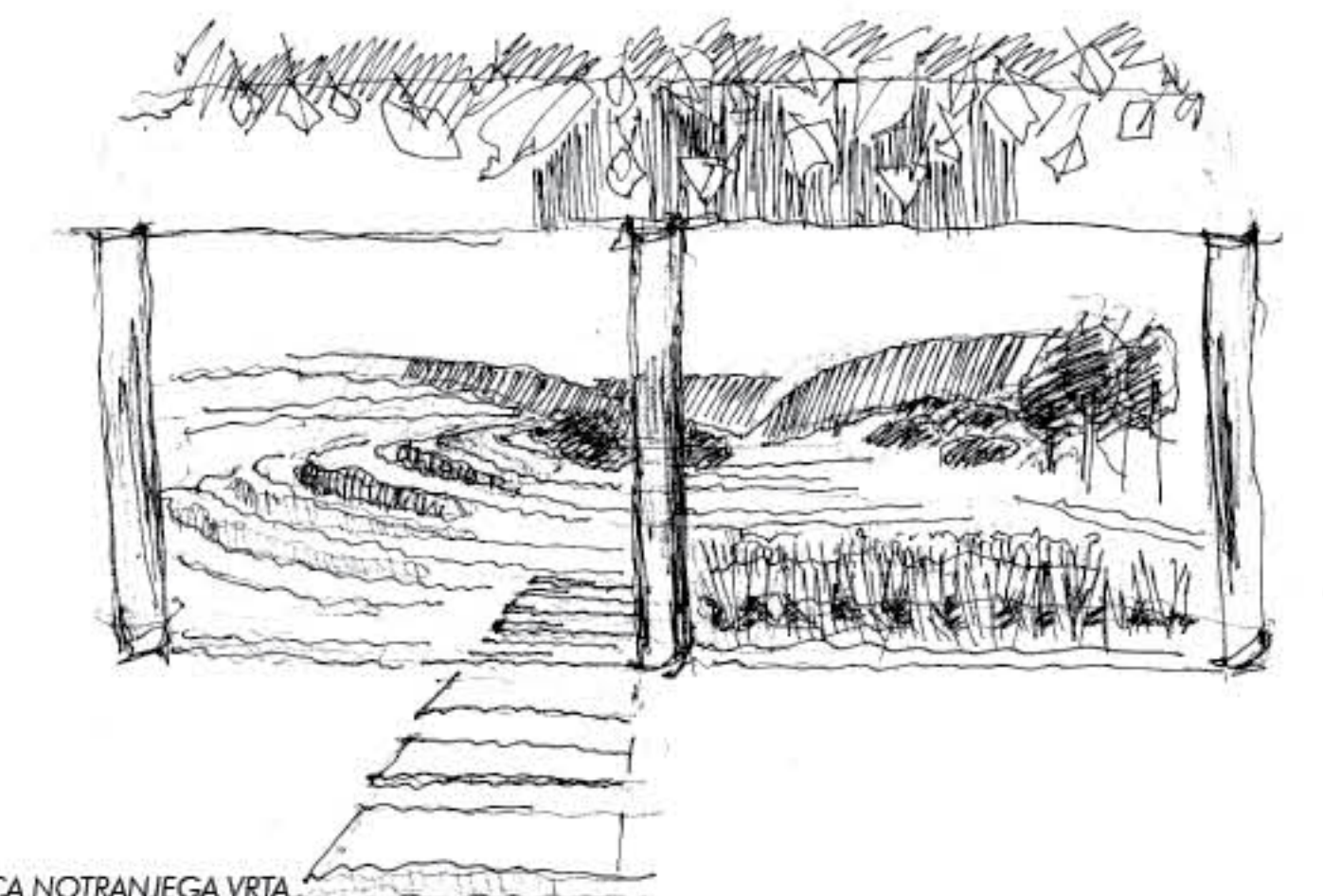
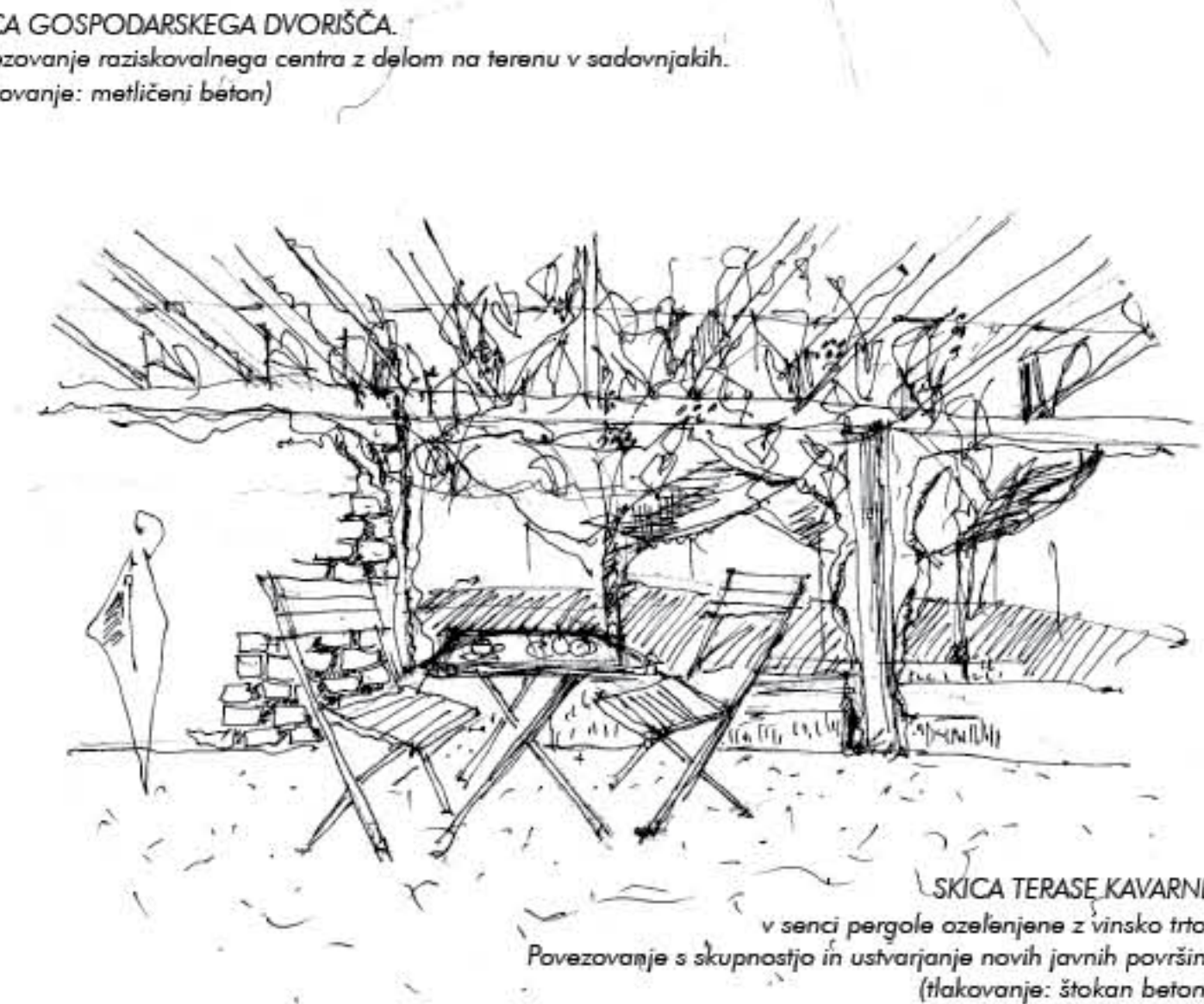
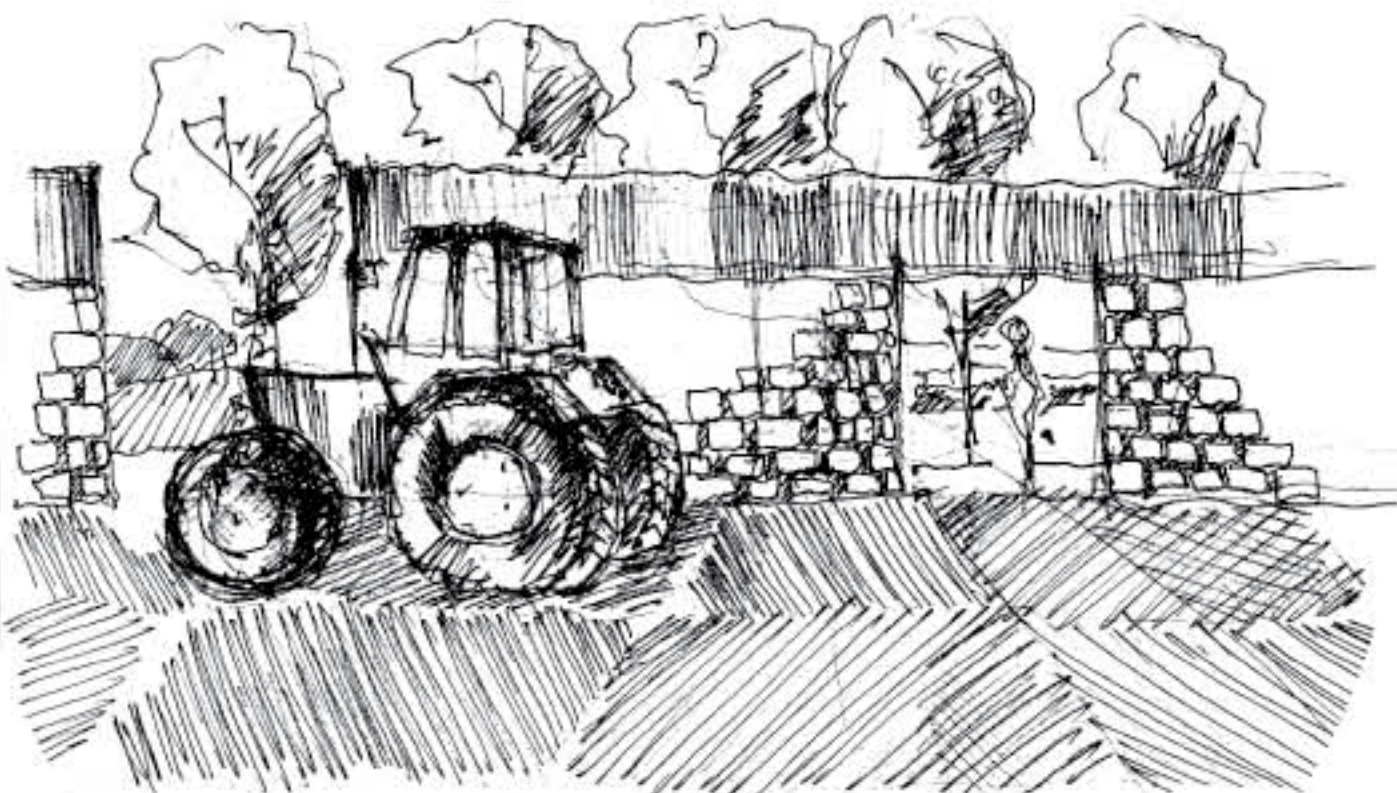
V ta namen ima 0,7 ha velik nasad, v katerem se preučujejo pomaranče, limone, mandarine, kutino, kaki, fige, kivi in granatno jabolko, in 0,5 ha nasada jagod, borovnic, rubeza (črni in rdeči), malin, robid, kosmulje, brusnic, aronije in rakitovca.

Raziskovalni center Gažon izvaja naloge introdukcije in tehnologije pridelave južnega sadja in jagodičevja.

Vodilo je povezava raziskovalnega centra z učnim centrom ...

... in preko učnega centra vzpostaviti povezavo s pridelovalci in skupnostjo.

POVEZOVANJE SKUPNOSTI

PROGRAMSKA ZASNOVA

DVA PROGRAMSKA SKLOPA: RAZISKOVALNI IN UČNI CENTER. Objekt je programsko razdeljen na dva dela – na raziskovalni in učni center.

V raziskovalnem centru se, kot že ime pove, izvajajo raziskave na področju sadjarstva; to so introdukcija, selekcija in tehnologije pridelave južnih sadnih vrst in jagodičevja.

Učni center je namenjen izobraževanju o tehnikah in tehnologijah, ki jih razvijajo v raziskovalnem centru. Strokovnjaki imajo tako možnost predajati pridobljeno znanje drugim strokovnjakom, sadjarjem in širši javnosti. V sklopu centra so organizirana predavanja, razstave in delavnice pridelave sadja ter različne delavnice na terenu.

Center s svojo zasnovo in dostopnostjo javnosti poskuša ozaveščati obiskovalce – potrošnike in domačine – o pomenu kupovanja lokalne hrane in pridelavi domačega sadja.

FUNKCIONALNA RAZPOREDITEV. Funkcionalno je objekt zasnovan tako, da poti skozi skupno povezovalno avlo vodijo do vhodov v oba sklopa učnega in raziskovalnega dela.

Centralni vhod v avlo je umeščen na obcestni strani. Obiskovalce nato skozi avlo dostopa do različnih programskih vsebin. V avlo je umeščen javni program – kavarna, prostori za druženje in prodajalna sadja – ki mimoidoče vabi v notranjost. Skupna avla omogoča povezovanje in preplet različnih vsebin javnega značaja.

Raziskovalni center je tako zaradi svoje zasnove urejen okoli gospodarskega dvorišča, z neposredno povezavo do sadovnjakov.

SADNA POT. Obrano sadje po kalavozni poti pripeljemo iz sadovnjakov do gospodarskega dvorišča. Zaboje, s pomočjo električnih vilčarjev, prenesemo v prebralnico sadja, kjer sadje sortiramo. Zdravo sadje stehamo in razvrstimo v manjše zaboje, nato jih odnesemo v prodajalno. Višek sadja hranimo v hladilnicah (kjer ohrani svojo kakovost). Poškodovano sadje, preko avle, prepeljemo do predelovalnice. V sklopu učnega centra organiziramo delavnice. Tam poškodovano sadje predelamo v marmelade, sokove ipd.

ARHITEKTURNA ZASNOVA

POVEZOVANJE PROGRAMOV. Osrednji prostor – povezovalna avla – je prostor srečevanja, povezovanja javnih in zasebnih programov.

Iz osrednjega prostora lahko dostopamo do prostorov, v katerih se izvajajo programi sadjarskega centra. Programi so smiselno umešeni ob avlo glede na procese izvajanja dela in potrebe po zasebnosti.

Na južni strani, kjer se center povezuje z naseljem, so umešeni programi učnega centra, ki so bolj javnega značaja. Na severu, okoli gospodarskega dvorišča, pa programi, namenjeni raziskovalnemu delu centra.

POVEZOVANJE S SKUPNOSTJO. Vpetost objekta v prostor se kaže že na vizualni ravni z uporabo tradicionalnih materialov in elementov istrske arhitekture (npr. peščenjak, lesena konstrukcija strehe, pergola ...).

Zastekljena avla s centralno umeščeno prodajalno vabi mimoidoče v notranjost. V poletnih dneh se avla odpira in postane del zunanjega prostora.

Na južni strani stoji kavarna, ki se širi navzven na teraso s pergolo in povezuje z zunanjim vrtom ter okoliškimi objekti.

POVEZOVANJE S TRADICIJO. Kamniti zid iz lokalnega kamna – peščenjaka. Arhitekturno-materialni element lokalnega kamna peščenjaka, ki se v tradiciji odraža v obliki istrskega suhazida in gradnje iz kamna, uporabimo v tehniki pritličja. Uporabimo ga v obliki pritličnega zidu objekta in v nadaljevanju kot element dvoslojno grajenega dvoriščnega zidu. S pozicijo zidu ustvarjamo ambience v prostoru in usmerjamo pozornost obiskovalcev proti naravi.

Izbira materialov poudarja iskrenost nosilnih elementov in uporabo lokalnih materialov.

URBANISTIČNA ZASNOVA

DOMINANTA V PROSTORU. Umestitev učno-raziskovalnega centra oživlja istrsko naselje Gažon, ne le s sodobno arhitekturno zasnovo, temveč tudi s programom, ki v naselje privablja nove obiskovalce. Objekt je namenjen razvoju kraja, njegova osrednja vloga je razpoznavnost.

Nova stavba spoštuje merila in arhitekturne značilnosti kraja. Poenoteno oblikovanje poudarja homogenost zasnove, ki s svojimi možnima oblikovnima in programskima komponentama ustvari dominantno v prostoru.

URBANA INTEGRACIJA. Urbana integracija se kaže na dveh ravneh. Na cestni strani se navezuje na obcestno pozidavo. Horizontalna poteza betonskega venca nadgradijo trije enakovredni valunmi, ki se s svojo višino navezujejo na okoliške objekte. Hkrati uporaba materialov, kot sta les in kamen, upošteva urbane značilnosti prostora.

Druga raven je povezava urbanega dela s krajinskimi. Pokriti osrednji del s svojo zasnovo in prozornostjo omogoča pogled iz cestne strani v krajino.

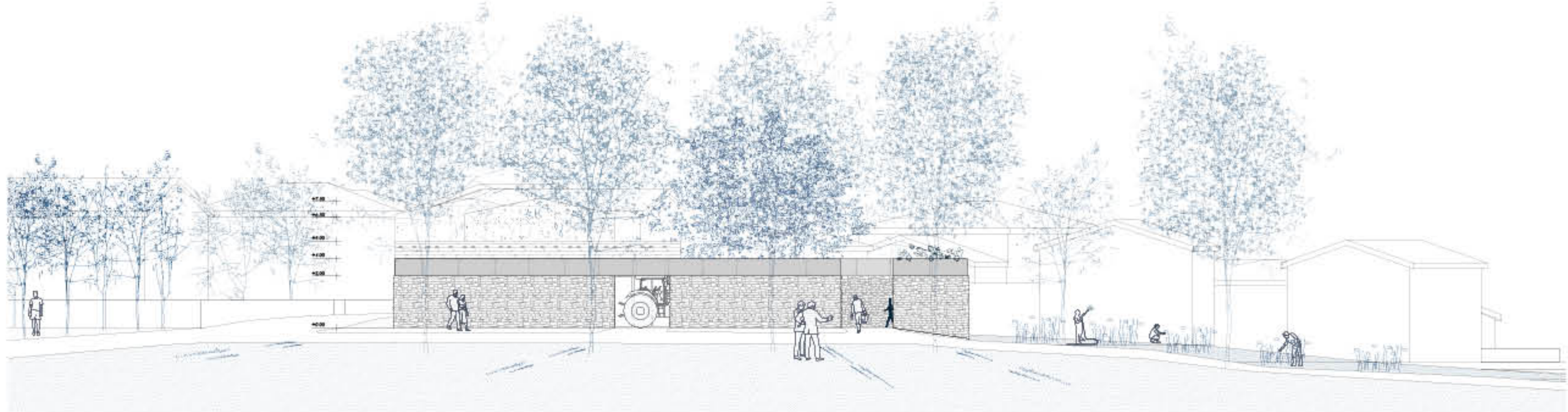
SEVEROVZHODNA FASADA

M 1 : 200

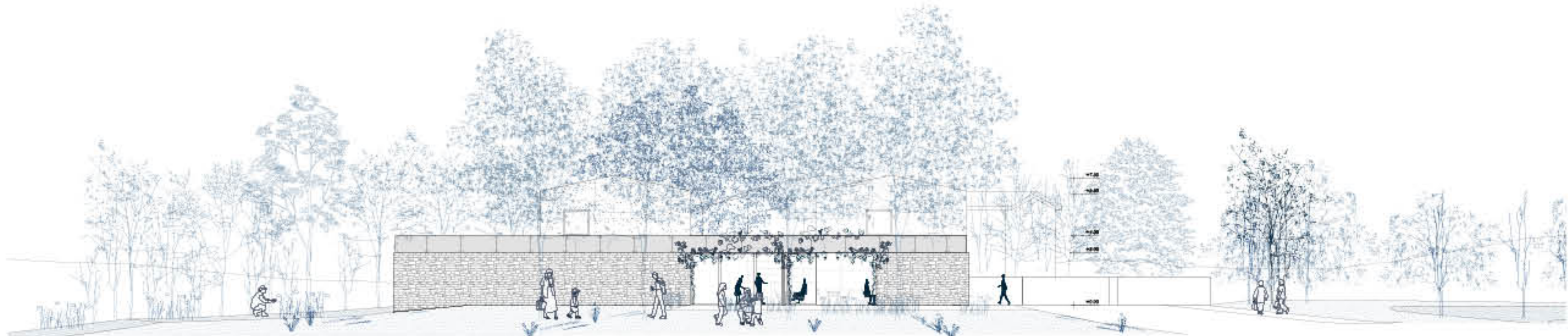
TLORIS PRITUČJA

M 1 : 200

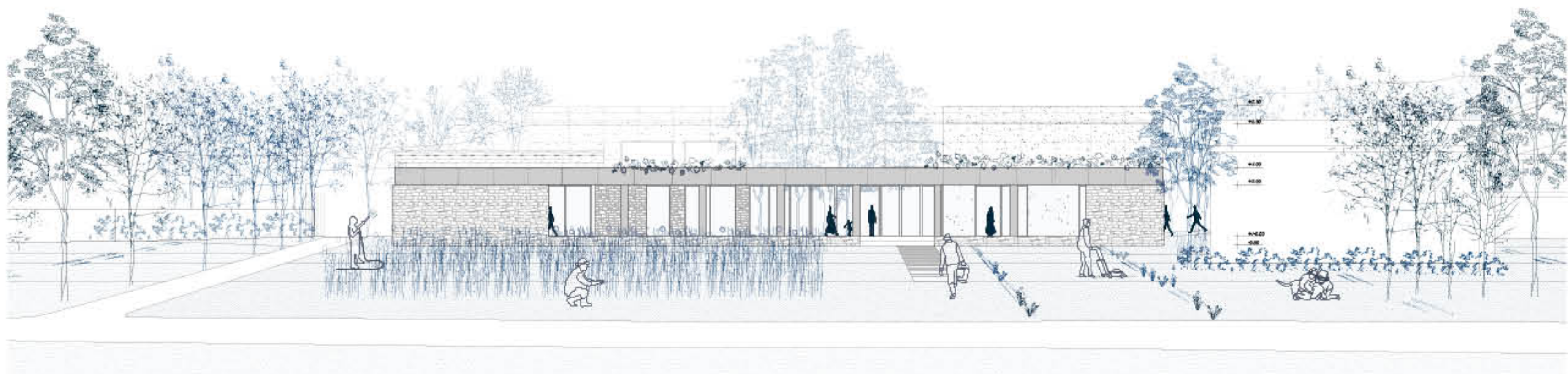
SEVEROZAHODNA FASADA

M 1 : 200

JUGOVZHODNA FASADA

M 1 : 200

JUGOZAHODNA FASADA

M 1 : 200

Pogled s ceste strani na glavni vhod in prodajalno sadja. Prosojna zasnova avle omogoči pogled v krajino.

Potencial v arhitekturni zasnovi se kaže z uporabo tradicionalnih elementov arhitekture slovenske Istre.

Tradicionalna istrska hiša je prilagojena naravnim dejavnikom, kot so konfiguracija terena, podnebne razmere in razpoložljivi naravni gradbeni materiali.

Vodilo oblikovanja je jasna povezava programskih sklopov preko pokritega atrija.

Povezovalni atrij. Prostor srečevanja, izmenjavanja mnenj in novih znanj.

Terasa bara, prostor sprostitve. Namenjeno obiskovalcem centra in prebivalcem naselja.

Terasa pod pergolo pred predelovalnico sadja. Obiskovalci lahko preizkusijo tehnike predelave sadja in degustirajo končne izdelke.